

СІДОРКІНА Олена Миколаївна,
*кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії
НН ГМІ НАУ*

ДУХОВНІСТЬ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Процеси, що відбуваються в межах духовного простору сучасності, характеризуються зростаючою нестійкістю, суперечливістю, а також явищами віртуалізації у розумінні розходження між сприйняттям реальності свідомістю та її станом на тлі підвищеного рівня політизованості.

Соціокультурні наслідки науково-технічної революції та їх вплив на трансформацію сучасної духовності отримали тлумачення як її переорієнтація від теоцентричного до антропоцентричного спрямування, своєрідна «внутрішня секуляризація» (за В. Ісамбером) традиційних (в тому числі релігійних) інституцій. Це відбувається у формі деритуалізації, демістифікації та десакралізації духовної сфери, стихійного формування аморфних і універсалістсько-космополітичних її моделей.

Сучасна ситуація інтернаціоналізації економічної та духовної діяльності послабили традиційні форми світобачення, коли поширюється певна форма космоцентризму в поєднанні з егоцентричним переживанням людини за власну долю в невідомих цілях цього світу. Такі процеси здатні в майбутньому істотним чином трансформувати зміст самої суспільної свідомості, коли окремі традиційні інституції можуть опинитися в становищі діаспори в дезінтегрованому суспільстві. Важливу роль у трансформації духовності сучасного суспільства відіграють процеси урбанізації, що сприяє поширенню специфічної урбаністичної культури. Місто віддалило людину від природи, вмістивши її у світ антропогенних предметів, спричинило анонімність та нетривалість контактів, що сприяло трансформації традиційних моральних норм і санкцій та зумовило зменшення ролі традиційних форм духовності. Сучасне індустріалізоване місто формує секулярно-інтернаціоналізований варіант масової свідомості і, відповідно, спосіб життя, морально-психологічну атмосферу та ціннісні орієнтації, автономні від впливу традиційної релігії та церкви, хоча, при цьому сфера релігійної свідомості не залишається поза суспільними процесами. Унаслідок дії багатьох чинників внутрішнього та світового масштабу об'єктивно складаються передумови для появи релігійних і квазірелігійних інтерпретацій нових явищ світового соціокультурного процесу.

Якщо феодалізм характеризувався стратегією у вигляді теократії, то наступна буржуазна епоха відзначалася поширенням раціоналістичних доктрин. Сучасний же спектр ірраціоналістичних моментів духовності виступає стихійною ідеологією людських мас. Можна простежити переважну дію духовних чинників на причини та механізми чергування містичних і раціоналістичних хвиль у суспільній свідомості. Зародження нових ціннісних та практичних установок розглядається як процес, який постійно відтворюється у світовій культурі.

Серед інших причин сучасної трансформації духовності можна назвати зміну традиційних сімейних структур та відносин, де всі важелі регулювання раніше належали релігії і церкві, а також формування раціоналізованої та секуляризованої системи організації праці. На практиці це сприяло десакралізації процесу праці, координації та автоматизації діяльності людини, створенню мобільної атмосфери життя. На основі цих явищ сформувався новий спосіб життя, заснований на динамічному типі мислення, спрямованому на постійне оновлення соціокультурного та особистого стилю життя. Отже, ґрунтуючись на науковій парадигмі, подібний спосіб суспільного буття породжує і новий, історично-релятивістський спосіб світовідношення як протилежність метафізичному світобаченню, характерному для традиційної свідомості.

СКИБА Иван Петрович,

*кандидат философских наук, заведующий лабораторией
кафедры философии УН ГМИ НАУ*

ПРОБЛЕМА СВОБОДЫ В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ

Можно иметь различное мировоззрение: быть атеистом или верующим, демократом или монархистом и т.д., но в целом вопрос свободы воли человека решается положительно большинством мыслителей. Что, на наш взгляд, является как естественным так справедливым, поскольку в противном случае он бы и не был актуален. Естественна история развития философской мысли знает случаи, когда в теоретических построениях свободе выбора в жизни человека не оставалось места, постулировалась вера в судьбу, фатум, рок. К подобным выводам приводил и крайний детерминизм ученых-философов материалистического направления. К примеру,